Obsah

Úvod ... **10**

1. Finance ... **11**
1.1 Pojem finance ... 11
1.2 Funkce financí ... 13
1.3 Metody financování ... 13
1.4 Principy financí ... 14
1.5 Struktura financí ... 15
1.5.1 Podnikové finance ... 16
1.5.2 Měna a mezinárodní finance ... 17
1.5.3 Bankovnictví ... 18
1.5.4 Pojišťovnictví ... 18
1.5.5 Veřejné finance ... 20
1.6 Časová hodnota peněz ... 21
1.6.1 Čistá současná hodnota ... 21
1.6.2 Vnitřní výnosová míra ... 25
1.6.3 Index ziskovosti ... 28

2. Měna a peníze ... **30**
2.1 Pojem měna ... 30
2.2 Vznik peněz ... 32
2.3 Vývoj emise peněz ... 33
2.3.1 Mincovnictví ... 33
2.3.2 Státně rozpočtová emise ... 35
2.3.3 Klasická bankovně úvěrová emise ... 36
2.3.4 Modifikovaná bankovně úvěrová emise peněz ... 38
2.4 Emise peněz na českém území ... 40
2.5 Měnové standardy ... 45
2.5.1 Měnové standardy a využití zlata pro měnové účely v současnosti ... 48
2.6 Pojem peníze ... 52
2.7 Decentralizované peníze ... 53
2.7.1 Kryptoaktiva ... 54
2.8 Digitální měny ... 56
2.9 Vývoj peněžních teorií ... 57
2.9.1 Starověk a středověk ... 57
2.9.2 Merkantelisté ... 58
2.9.3 Předchůdci klasické ekonomie ... 59
2.9.4 Klasičtí političtí ekonomové ... 60
2.9.5 Alternativní přístup k teorii peněz Karla Marxe ... 61
2.9.6 Neoklasikové ... 62
2.9.7 Ekonomové rakouské školy ... 63
2.9.8 Keynesiánství a neokeynesiánství ... 64
2.9.9 Monetarismus a na něj navazující směry ... 67
2.9.10 Postkeynesovská teorie peněz ... 70
2.9.11 Nová keynesovská ekonomie ... 72

3. Měnová politika a teorie ... **74**
3.1 Peněžní agregáty ... 74
3.2 Měnová politika ... 80
3.2.1 Transmisní mechanismy měnové politiky ... 82

3.2.2 Nástroje měnové politiky ... 89
3.2.2.1 Operace na volném trhu ... 90
3.2.2.2 Automatické nástroje ... 91
3.2.2.3 Povinné minimální rezervy ... 94
3.2.3 Měnová politika a vybraná krizová období ... 94
3.2.3.1 Nekonvenční měnová politika ... 99
3.2.3.2 Koronavirová krize ... 107
3.2.3.3 Přístup vybraných centrálních bank k vyšší míře inflace v letech 2022–2023 ... 108
3.2.3.4 Měnová politika ČNB v letech 2000–2025 ... 110
3.2.4 Pravidla měnové politiky ... 111
3.2.5 Měnově politické režimy ... 114
3.2.6 Účinnost transmisního mechanismu měnové politiky ... 118
3.3 Měnová teorie a trh peněz ... 122
3.3.1 Poptávka po penězích ... 122
3.3.1.1 Fisherova teorie poptávky po penězích ... 123
3.3.1.2 Cambridgeská teorie poptávky po penězích ... 125
3.3.1.3 Keynesova teorie preference likvidity ... 125
3.3.1.4 Friedmanova moderní kvantitativní teorie peněz ... 128
3.3.2 Nabídka peněz ... 130
3.3.2.1 Endogenní nabídka peněz ... 130
3.3.2.2 Exogenní nabídka peněz ... 133
3.3.2.3 Vztahy nabídky peněz a vybraných ekonomických veličin ... 138
3.3.3 Měnová rovnováha ... 140
3.4 Centrální banka ... 142
3.4.1 Cíle centrální banky ... 144
3.4.1.1 Makroobezřetnostní politika centrální banky ... 147
3.4.2 Funkce centrální banky ... 151
3.4.3 Nezávislost centrální banky ... 156
3.4.4 Hospodaření ČNB ... 161
3.4.5 Publikace ČNB ... 166

4. Inflace a deflace ... 171
4.1 Pojem inflace ... 171
4.2 Podstata inflace ... 172
4.3 Příčiny vzniku inflace ... 173
4.3.1 Monetaristický názor ... 173
4.3.2 Keynesiánský názor ... 176
4.3.3 Reálné faktory ovlivňující míru inflace ... 178
4.4 Důsledky inflace ... 180
4.5 Deflace – příčiny a důsledky ... 182
4.6 Cílování inflace ... 186
4.7 Základní pojmy související s inflací a deflací ... 190
4.8 Měření inflace ... 191

5. Úroková míra ... 197
5.1 Pojmy úroková míra a úroková sazba ... 197
5.2 Historie a vznik úroku ... 198
5.3 Význam úrokových sazeb v ekonomice ... 201
5.4 Úrokové sazby – struktura a faktory ... 204
5.4.1 Struktura úrokových sazeb ... 204
5.4.2 Faktory ovlivňující úrokové sazby ... 206

5.5 Specifika úročení ... 209
5.5.1 Druhy úročení ... 212
5.5.1.1 Jednoduché úročení ... 212
5.5.1.2 Složené úročení ... 215
5.6 Nominální, reálná, přirozená úroková míra a neutrální úroková sazba ... 217
5.7 Teorie determinace úrokové míry ... 222
5.7.1 Neoklasická teorie úrokové míry ... 222
5.7.2 Teorie zápůjčních fondů ... 225
5.7.3 Teorie preference likvidity ... 230

6. Finanční trh ... 235
6.1 Pojem finanční trh ... 235
6.2 Základní pojmy finančních trhů ... 237
6.3 Typy finančních trhů ... 239
6.4 Finanční zprostředkovatelé ... 241
6.5 Významné instituce finančních trhů ... 245
6.5.1 Suverénní fondy ... 245
6.5.2 Podílové fondy ... 252
6.5.3 Nebankovní finanční společnosti ... 257
6.6 Finanční rizika ... 258
6.6.1 Řízení rizik – příklad úvěrového rizika ... 262
6.7 Finanční trh v České republice a ve světě ... 264
6.8 Trendy na finančních trzích ... 267

7. Mezinárodní finance ... 272
7.1 Platební bilance ... 272
7.1.1 Struktura platební bilance – položky platební bilance ... 273
7.1.2 Struktura běžného a kapitálového účtu – kreditní a debetní pojetí ... 277
7.1.3 Struktura finančního účtu – čistá změna zahraničních finančních aktiv ... 278
7.1.4 Účtování v platební bilanci – bilanční identita ... 281
7.1.5 Devizové rezervy ... 283
7.1.6 Salda platební bilance a jejich ekonomická analýza ... 287
7.1.7 Vyrovnávací procesy platební bilance ... 292
7.2 Devizové kurzy ... 295
7.2.1 Systémy devizových kurzů – historicko-systematizující přístup ... 295
7.2.1.1 Nepružné devizové kurzy ... 296
7.2.1.2 Pružné devizové kurzy ... 297
7.2.1.3 Hodnocení systémů devizových kurzů ... 301
7.2.2 Systémy devizových kurzů – metodika Mezinárodního měnového fondu ... 302
7.2.2.1 Systém devizového kurzu české koruny ... 305
7.2.3 Teorie devizových kurzů ... 308
7.2.3.1 Platebně bilanční přístup ... 309
7.2.3.2 Teorie parity kupní síly ... 310
7.2.4 Devizový trh ... 313
7.3 Mezinárodní měnová spolupráce ... 314
7.3.1 Mezinárodní měnový fond a Světová banka ... 315
7.3.2 Měnové unie v minulosti ... 318
7.3.3 Měnová spolupráce v Evropě a ve světě ... 319
7.3.4 Optimální měnová oblast ... 321

8. Bankovnictví ... **325**
8.1 Pojem banka ... 325
8.2 Bankovní soustava ... 327
8.2.1 Konkrétní typy bankovních soustav ... 328
8.2.2 Faktory ovlivňující bankovní soustavu ... 328
8.3 Druhy bank ... 329
8.4 Bilance banky ... 332
8.4.1 Aktiva banky ... 333
8.4.2 Pasiva banky ... 335
8.4.3 Významnost jednotlivých položek aktiv a pasiv v bankovní bilanci ... 337
8.5 Výkaz zisku a ztráty ... 341
8.6 Princip hospodaření banky ... 344
8.7 Finanční analýza v bankovnictví ... 349
8.7.1 Ukazatele struktury rozvahy a výkazu zisku a ztráty ... 350
8.7.2 Ukazatele bankovní rentability ... 351
8.7.3 Ukazatele bankovní likvidity ... 352
8.7.4 Ukazatele bankovní produktivity ... 354
8.7.5 Ukazatele kvality bankovních aktiv ... 355
8.7.6 Ukazatel kapitálové přiměřenosti ... 356
8.8 Bankovní regulace a dohled ... 357
8.8.1 Bankovní regulace a dohled v České republice ... 358
8.8.1.1 Bankovní regulace – založení banky v České republice ... 359
8.8.1.2 Bankovní dohled – povinnosti již existující banky ... 360
8.9 Bankovní obchody ... 365
8.9.1 Finančně úvěrové obchody ... 366
8.9.1.1 Peněžní úvěry ... 366
8.9.1.2 Závazkové úvěry a záruky ... 369
8.9.1.3 Alternativní formy financování ... 370
8.9.2 Depozitní obchody ... 372
8.9.3 Platebně zúčtovací obchody ... 375
8.9.4 Investiční obchody ... 379
8.10 Specifické druhy bankovnictví – islámské bankovnictví ... 382
8.11 Trendy v komerčním bankovnictví ... 384

9. Pojišťovnictví ... **389**
9.1 Riziko a podstata pojišťovnictví ... 389
9.2 Pojištění ... 391
9.2.1 Členění pojištění ... 391
9.2.1.1 Sociální pojištění ... 392
9.2.1.2 Komerční pojištění ... 393
9.2.2 Základní pojmy komerčního pojištění ... 394
9.2.3 Kritéria pojistitelnosti rizik ... 395
9.3 Princip hospodaření komerčních pojišťoven ... 396
9.4 Dohled a regulace v pojišťovnictví ... 400
9.5 Zajištění ... 403
9.5.1 Členění a formy zajištění ... 404
9.6 Trendy v pojišťovnictví ... 405

10. Podnikové finance ... **408**
10.1 Hlavní oblasti finančního rozhodování podniku ... 408
10.2 Principy podnikových financí ... 410

10.3 Majetková struktura podniku ... 411
10.4 Finanční struktura podniku ... 414
10.4.1 Optimální finanční struktura ... 416
10.5 Zdroje krátkodobého financování ... 417
10.6 Zdroje dlouhodobého financování ... 418
10.6.1 Interní zdroje financování ... 419
10.6.2 Externí zdroje financování ... 420
10.7 Specifické moderní formy financování ... 421
10.8 Finanční analýza ... 424
10.8.1 Metody a ukazatele finanční analýzy ... 426
10.8.1.1 Analýza absolutních ukazatelů ... 426
10.8.1.2 Analýza poměrových ukazatelů ... 427
10.8.1.3 Analýza souhrnných ukazatelů ... 431

11. Veřejné finance ... 433
11.1 Podstata a smysl veřejných financí ... 433
11.2 Soustava veřejných rozpočtů ... 434
11.2.1 Vyrovnanost veřejných rozpočtů ... 435
11.3 Státní rozpočet ... 436
11.3.1 Funkce státního rozpočtu ... 437
11.3.2 Struktura státního rozpočtu ... 438
11.4 Místní rozpočty ... 441
11.4.1 Struktura místních rozpočtů ... 442
11.5 Fiskální federalismus ... 443
11.6 Veřejný dluh ... 446
11.6.1 Příčiny vzniku veřejného dluhu ... 446
11.6.2 Financování a snižování veřejného dluhu ... 448
11.6.3 Důsledky veřejného dluhu ... 449

O autorech ... 453

Použité zdroje ... 454

Seznam použitých zkratek ... 465

Rejstřík ... 469